

Tekenen in de Tijd 124

5-11 december 2021

Wij sluiten ons op in de angst voor corona, stelt Erik Borgman. Zo sluiten wij ons nog verder af van de hoop die naar ons toekomt in migranten die bij en met ons een nieuw leven willen beginnen. Paus Franciscus, deze dagen in Griekenland, probeert ons ervoor juist te openen.

Opnieuw is Nederland in *lockdown*. Niet dat alles dicht is; het leven gaat zo op het oog redelijk normaal voort, in ieder geval overdag. Maar we sluiten ons op in onze angst en lijken collectief aan niets anders te kunnen denken dan aan corona. Dat er ook nog andere zaken zijn die van belang zijn – het dringt nauwelijks nog tot ons collectieve bewustzijn door.

Van sommige dingen hebben we al langer geleden besloten dat Nederland het niet hoeft te weten. Dat de paus van 2 tot 6 december in Griekenland is, wordt niet als nieuws beschouwd. Dat hij daar speciaal aandacht besteedt en zo aandacht vraagt voor de vluchtelingen die met name daar stranden, ook niet. Maar de gebedsviering in de kerk van het Heilig Kruis in de Cypriotische hoofdstad Nicosia, afgelopen vrijdag, en de getuigenis van vluchtelingen in het kader daarvan, waren heel bijzonder. De hele viering, waarnaar ik soms met tranen in de ogen heb zitten kijken en luisteren, is hier terug te vinden <https://youtu.be/WxN8Xt6yMGU>.

De paus ging nadrukkelijk en heel concreet in op de getuigenissen van de jonge vluchtelingen die aan het woord kwamen en maakte zo duidelijk wat hij bedoelt als hij zegt dat de armen ons de boodschap van het evangelie verkondigen. In plaats van mijn eigen reflecties en commentaar hierbij op te schrijven, geef ik hieronder een vertaling van het grootste deel van de toespraak van de paus. Uit dankbaarheid dat te midden van alle onverschilligheid deze woorden klinken, die duidelijk maken dat migranten geen bedreiging zijn, maar hoop belichamen. Wij dominicanen geloven dat aan ons verkondigd wordt opdat wij zelf verkondigen. En wat zou toepasselijker kunnen zijn voor de advent om te verkondigen dan deze pauselijke boodschap?

Ik wil uit de grond van mijn hart mijn dank betuigen aan de jonge migranten die getuigenis hebben afgelegd. [...] Ik was niet alleen ontroerd, maar had ook de krachtige sensatie die wordt gewekt door de ontmoeting met de schoonheid van de waarheid. Jezus was op deze manier ontroerd toen Hij uitriep: 'Ik dank u, Vader, Heer van hemel en aarde, omdat U dit verborgen hebt voor wijzen en verstandigen en het onthuld hebt aan eenvoudigen' (Matteüs 11,25). Ook ik prijs de hemelse Vader omdat dit vandaag gebeurt, hier en in de hele wereld. God openbaart zijn Koninkrijk, zijn Koninkrijk van liefde, gerechtigheid en vrede, aan de kleinen.

Na naar jullie geluisterd te hebben, begrijpen we beter de profetische kracht van het woord van God dat ons via de apostel Paulus zegt: 'Jullie zijn geen vreemdelingen en bijwoners meer, maar medeburgers van de heiligen en huisgenoten van God' (Efeze 2, 19). Deze woorden werden eeuwen geleden gericht tot de christenen van Efeze, niet ver van hier, en toch zijn deze woorden nog steeds actueel, alsof ze vandaag voor ons geschreven werden: 'Jullie zijn geen vreemdelingen meer, maar medeburgers'. Dit is de profetie van de kerk, een gemeenschap die ondanks haar menselijke tekortkomingen de droom van God belichaamt. Want ook God droomt, net als jij, Mariamie uit de Democratische Republiek Congo, die jezelf beschreef als 'vol dromen'. Net als jij droomt God van

een wereld van vrede waarin al zijn kinderen als broeders en zusters leven. God wil dit, God droomt ervan. Wij zijn degenen die het niet willen.

Jullie aanwezigheid, broeders en zusters migranten, is van grote betekenis voor deze viering. Jullie getuigenissen zijn als een spiegel die wordt voorgehouden aan ons, aan onze christelijke gemeenschappen. Thamara, die uit Sri Lanka komt, vertelde ons dat mensen vaak vragen: 'Wie ben jij?'. De brute ervaring van migratie stelt onze identiteit ter discussie: 'Is dit wie ik ben? Ik weet het niet ... Waar zijn mijn wortels? Wie ben ik?' Als je deze vragen stelt, herinner je ons eraan dat ook ons soms dezelfde vraag wordt gesteld: 'Wie ben jij?' En helaas wordt ons maar al te vaak gevraagd: 'Aan wiens kant sta je?', 'Tot welke groep behoor je?' Maar zoals jij zei, we zijn geen nummers of namen op een lijst; we zijn broeders en zusters, vrienden, gelovigen, elkaars burens. Maar wanneer politieke of groepsbelangen en zelfs de belangen van naties op de eerste plaats worden gezet, worden velen van ons aan de kant geschoven en zonder het te willen worden we slaven. Want belangen maken ons altijd tot slaaf, creëren altijd slaven. Liefde die zich breed maakt, is het tegendeel van haat en maakt ons vrij.

Toen jij, Maccolins, die afkomstig bent uit Kameroen, ons vertelde dat jij in de loop van jouw leven 'gewond bent geraakt door haat', sprak jij hierover, over de wonden die belangen ons toebrengen. En jij herinnerde ons eraan dat haat ook de relaties tussen ons als christenen heeft vergiftigd. Dit, zoals je zei, verandert ons. Het laat een diep litteken na dat lang aanwezig blijft. Het is een vergif. Ja, door de passie waarmee je sprak liet jij ons dit voelen. Haat is een moeilijk te verwijderen vergif, een verwrongen geesteshouding die ons, in plaats van ons te beschouwen als broeders en zusters, elkaar doet zien als vijanden, als rivalen en zelfs als objecten die kunnen worden verkocht of uitgebuit.

Wanneer jij, Rozh, afkomstig uit Irak, zegt dat je iemand bent die 'op reis' is, herinner je ons eraan dat wij zelf op reis zijn. Wij zijn op reis van conflict naar gemeenschap. Op deze weg, die lang is en ups en downs kent, moeten we niet bang zijn voor onze verschillen, maar wel voor de bekrompenheid en de vooroordelen die ons ervan kunnen weerhouden elkaar werkelijk te ontmoeten en samen op reis te gaan. Bekrompenheid en vooroordelen bouwen de muur van verdeeldheid, de vijandigheid tussen ons weer op die Christus heeft afgebroken (vgl. Efeze 2, 14). Onze weg naar volledige gemeenschap vordert in de mate waarin wij gezamenlijk onze blik gericht houden op Jezus, op Hem, die 'onze vrede' is (vers 14), de 'hoeksteen' (vers 20). Hij is het, de Heer Jezus, die wij ontmoeten in de gezichten van onze gemarginaliseerde en afgedankte broeders en zusters. In het gezicht van de migrant die wordt veracht, afgewezen, in een kooi gestopt, uitgebuit ... Maar tegelijkertijd – zoals jij zei – het gezicht van de migrant die op weg is naar een doel, naar hoop, naar meer menselijke vriendschap ...

Op al deze manieren spreekt God tot ons door jullie dromen. Het gevaar dreigt dat we onze dromen vaak niet toelaten. We willen liever slapen en niet dromen. Het is gemakkelijker om de andere kant op te kijken. En in deze wereld zijn we gewend geraakt aan een cultuur van onverschilligheid, een cultuur die de andere kant op kijkt en zo rustig kan slapen. Maar op deze manier is het onmogelijk om te dromen. God spreekt door jullie dromen. God spreekt niet door mensen die geen dromen hebben, omdat zij alles al bezitten of omdat hun hart verhard is. God roept ons op om niet tevreden te zijn met een verdeelde wereld, niet tevreden met

verdeelde christelijke gemeenschappen, maar om door de geschiedenis te reizen, aangetrokken door zijn eigen droom: de droom van een mensheid die bevrijd is van de muren van de verdeeldheid, bevrijd van de vijandigheid, waar er geen vreemden meer zijn maar alleen medeburgers, zoals we Paulus hoorden zeggen in de passage die ik citeerde. Medeburgers die divers zijn, maar trots op de diversiteit en de eigenheid die Gods gaven zijn. Divers, trots om divers te zijn, maar altijd verzoend, altijd broeders en zusters. [...]

Als ik naar jullie luister en jullie gezichten zie, moet ik aan nog iets anders denken: aan jullie lijden. Jullie zijn hier aangekomen, maar hoeveel van jullie broeders en zusters zijn nog op reis? Hoeveel wanhopige mensen zijn op weg gegaan in moeilijke en hachelijke omstandigheden, maar zijn niet aangekomen? We kunnen denken aan deze zee, die een groot kerkhof is geworden. Als ik naar jullie kijk, zie ik het lijden dat jullie reis heeft veroorzaakt. Ik zie al die mensen die zijn ontvoerd, verkocht, uitgebuit ... en die nog steeds op reis zijn, we weten niet waarheen. We hebben het over slavernij, over universele slavernij. We zien wat er gebeurt, en het ergste is dat we eraan gewend zijn geraakt. 'O ja, vandaag is er opnieuw een boot gekapseisd ... er zijn zoveel levens verloren gegaan ...' De gewenning aan deze dingen is een ernstige ziekte, een zeer ernstige ziekte, en er is geen antibioticum tegen! We moeten ons verzetten tegen de gewoonte om over deze tragedies alleen te lezen in de kranten of erover te horen via andere media.

Als ik naar jullie kijk, denk ik ook aan al degenen die moesten terugkeren omdat ze werden afgewezen en in concentratiekampen terecht kwamen – echte concentratiekampen waar de vrouwen werden verkocht en de mannen werden gemarteld en tot slaaf gemaakt ... We zijn ontzet als we verhalen lezen over de concentratiekampen van de vorige eeuw, die van de nazi's of die van Stalin, en we zeggen: 'Hoe heeft dit kunnen gebeuren?' Broeders en zusters, het gebeurt vandaag, dichtbij aan onze kusten! Plaatsen van slavernij. Ik heb enkele gefilmde getuigenissen hierover gezien: plaatsen van foltering en mensenhandel. Ik zeg dit alles omdat het mijn verantwoordelijkheid is mensen te helpen de ogen te openen voor deze realiteit. Gedwongen migratie is geen vorm van toerisme! Onze zondigheid brengt ons ertoe te denken: 'Die arme mensen, die arme mensen!', en met de woorden 'arme mensen' verdoezelen we alles. Dit is de oorlog van vandaag: het lijden van onze broeders en zusters, waar we niet zwijgend aan voorbij kunnen gaan. Broeders en zusters die alles achterlieten om in een boot te stappen, in het donker van de nacht, zonder te weten of ze ooit zouden aankomen. En al diegenen die werden afgewezen en terecht kwamen in de concentratiekampen, plaatsen van foltering en ware slavernij.

Dit is het verhaal van de ontwikkelde beschaving die wij 'het Westen' noemen. En dan – vergeef me, maar hier wil ik zeggen wat op mijn hart ligt, zodat we tenminste voor elkaar kunnen bidden en iets kunnen doen – en dan is er het prikkeldraad. We zien het hier [op Cyprus]: het is onderdeel van een oorlog van haat die een land verdeelt. Maar op andere plaatsen wordt prikkeldraad gespannen om de binnenkomst te verhinderen van vluchtelingen, van hen die komen op zoek naar vrijheid, voedsel, hulp, broederschap, vreugde, van hen die vluchten voor haat maar vervolgens geconfronteerd worden met een vorm van haat die prikkeldraad heet. Moge de Heer het geweten van ons allen wakker schudden voor deze realiteiten.

Neemt u mij niet kwalijk dat ik de dingen heb gezegd zoals ze werkelijk zijn, maar we kunnen niet zwijgen en de andere kant opkijken te midden van deze cultuur van onverschilligheid.

Een cultuur van angst en onverschilligheid die de hoop die naar haar toekomst beschouwt als een bedreiging en daarom afwijst. 'Scheur toch uw hemel open en daal af! Het is alsof U nooit over ons hebt geregeerd, alsof uw naam nooit over ons is uitgeroepen' (Jesaja 63,18-19)!

Erik Borgman, lekenDominicaan
voorzitter van de programmaraad van het Huis van Dominicus